

पठतु संस्कृतम्

कोविदः

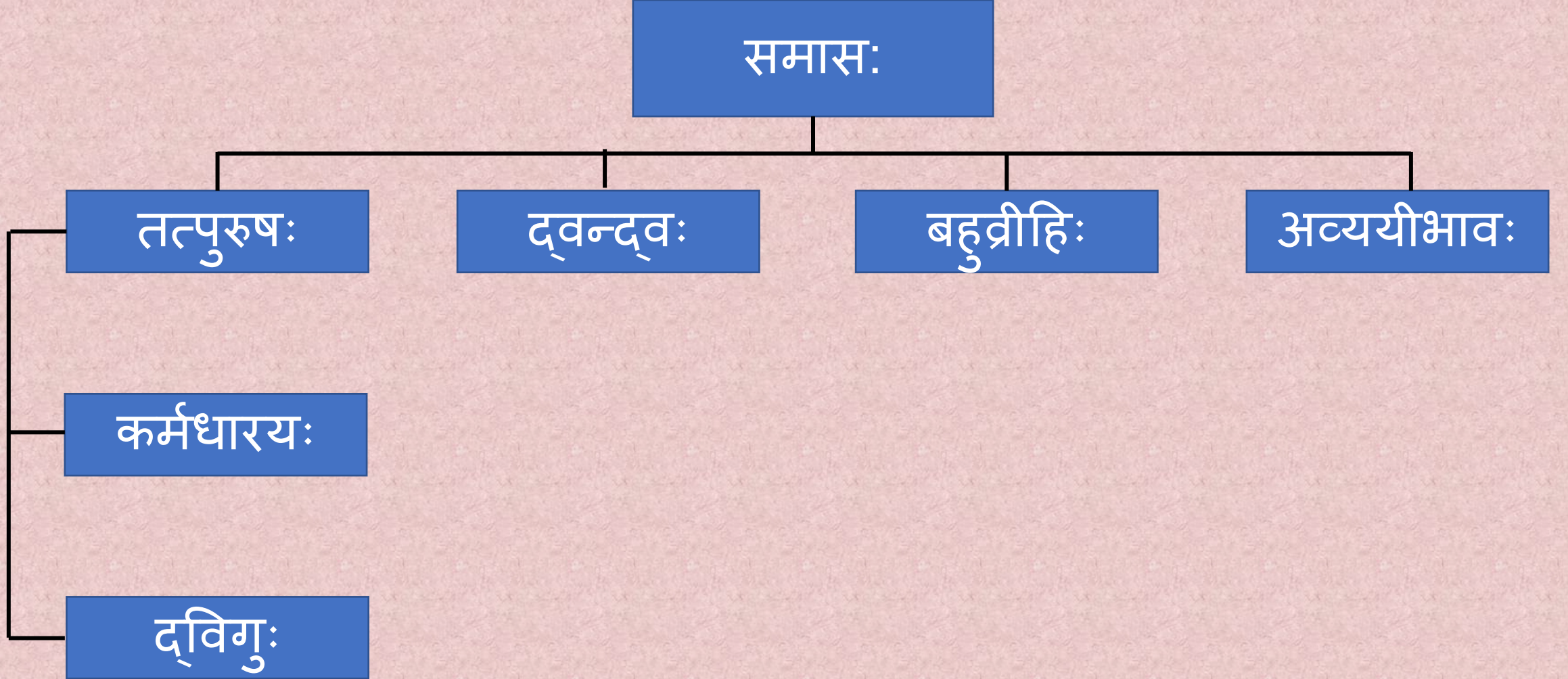

व्याकरणम्

समासः

समास-प्रभेदाः

समास-प्रभेदाः

समासः	विग्रहवाक्यम्	प्राधान्यम्	समास-नाम
दशरथपुत्रः वनं गतवान् ।	दशरथस्य पुत्रः	उत्तरपदार्थः	तत्पुरुषः
रामकृष्णौ विद्यालयं गच्छतः ।	रामः च कृष्णः च	उभयपदार्थः	द्वन्द्वः
मोदकहस्तः गणेशः	मोदकं हस्ते यस्य सः	अन्यपदार्थः	बहुव्रीहिः
उपकृष्णं गोपिकाः सन्ति ।	कृष्णस्य समीपे	पूर्वपदार्थः	अव्ययीभावः

तत्पुरुषः समासः

उत्तरपदार्थः प्राधान्यम्

सामान्यः

व्यासेन विरचितम्

व्यासविरचितम्

कर्मधारयः

नीलः मेघः

नीलमेघः

नञ् प्रभूतयः

न धर्मः

अधर्मः

द्विगुः

अष्टानाम् अध्यायानां
समाहारः

अष्टाध्यायी

सामान्य-तत्पुरुषः

प्रथमा-तत्पुरुषः

अर्धं दिनस्य - अर्धदिनम्

द्वितीया-तत्पुरुषः

ग्रामं गतः - ग्रामगतः

तृतीया-तत्पुरुषः

विद्यया मान्यः - विद्यामान्यः

चतुर्थी-तत्पुरुषः

देशाय हितम् - देशहितम्

पञ्चमी-तत्पुरुषः

चोरात् भयम् - चोरभयम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

देवस्य आलयः - देवालयः

सप्तमी-तत्पुरुषः

वेदेषु पण्डितः - वेदपण्डितः

प्रथमा-तत्पुरुषः

पूर्व-अपर-अधर-उत्तर-अर्ध शब्दाः
Earlier-Latter-Lower-Latter-Half

अर्धं ग्रामस्य

अर्धग्रामः

अपरं गृहस्य

अपरगृहम्

द्वितीया-तत्पुरुषः

श्रित-अतीत-पतित-गत-अत्यस्त-प्राप्त-आपन्न शब्दाः
Refuge-Beyond-Fallen-Gone-Crossed-Reached-Reached

कृष्णं श्रितः

कृष्णाश्रितः

कूपं पतितः

कूपपतितः

संशयम् आपन्नः

संशयापन्नः

दुःखम् अतीतः

दुःखातीतः

द्वितीया-तत्पुरुषः

श्रित-अतीत-पतित-गत-अत्यस्त-प्राप्त-आपन्न शब्दाः

रामं श्रिता

रामश्रिता

लक्ष्मीं श्रितः

लक्ष्मीश्रितः

मातरं श्रितम्

मातृश्रितम्

सुहृदं श्रितः

सुहृच्छ्रितः

धनिनं श्रितः

धनिश्रितः

भगवन्तं श्रिता

भगवच्छ्रिता

द्वितीया-तत्पुरुषः

श्रित-अतीत-पतित-गत-अत्यस्त-प्राप्त-आपन्न शब्दाः

मातरं श्रितः

मातृश्रितः

दुःखम् अतीतः

दुःखातीतः

कूपं पतितः

कूपपतितः

वनं गतः

वनगतः

शालां प्राप्तः

शालाप्राप्तः

संशयम् आपन्नः

संशयापन्नः

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-श्लक्ष्ण-अवर शब्दाः

Earlier-Like-Similar-Less by-Quarrel-Mix-Smooth-Posterior

मासेन पूर्वः

मासपूर्वः

मात्रा सदृशः

मातृसदृशः

पित्रा समा

पितृसमा

वाचा कलहः

वाक्कलहः

गुडेन मिश्रम्

गुडमिश्रम्

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-शलक्षण-अवर शब्दाः

हेतुवाचकः

विद्यया मान्यः

विद्यामान्यः

कर्ता + क्त-प्रत्ययः

रामेण हतः

रामहतः

करणम् + क्त-प्रत्ययः

बाणेन हतः

बाणहतः

तृतीयान्तम् + सदृश-ऊनार्थ-मिश्र

एकेन ऊना

एकोना

तृतीयान्तम् + खाद्यपदार्थः

क्षीरेण अन्नम्

क्षीरान्नम्

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-शलक्षण-अवर शब्दाः

हरित्रातः

हरिणा त्रातः

व्यासविरचितम्

व्यासेन विरचितम्

नखभिन्नः

नखैः भिन्नः

तैललिप्तम्

तैलेन लिप्तम्

कुङ्कुमार्चिता

कुङ्कुमेन अर्चिता

तृतीया-तत्पुरुषः

पूर्व-सदृश-सम-ऊनार्थ-कलह-मिश्र-शलक्षण-अवर शब्दाः

तत्कृतम्

तेन कृतम्

देवनिर्मितम्

देवेन निर्मितम्

मासावरः

मासेन अवरः

पादोनम्

पादेन ऊनम्

धनमान्या

धनेन मान्या